

Bart Eeckhout overschouwt de politieke week

Waarom politici écht sociale media voor kinderen willen verbieden

In België neemt de Vlaamse regering het voortouw met een afdwingbaar verbod op gebruik van sociale media voor kinderen onder 13 jaar. De kans dat dat verbod iets zal uitmaken, is vrij klein, net als de noodzaak van zo'n verbod. Maar voor politici is de drang om in te grijpen in huishoudens nu eenmaal te machtig.

Bedankt dat je bij de beweging hebt aangesloten', poste de Franse president Emmanuel Macron enthousiast op X bij een bericht over het plan van de Griekse regering om toegang tot sociale media te verbieden voor jongeren tot 15 jaar. Frankrijk heeft voorgedrupte plannen in dezelfde richting, net als overigen Denemarken en Spanje, dat er zelfs nog een jaartje bovenop doet. Het aangescherpte verbod op sociale media voor min-13-jarigen waar de Vlaamse regering mee uitpakt, komt dus bepaald niet uit de lucht vallen.

De steunbetuiging van Macron voor de Griekse plannen toont hoe belangrijk de president dit thema acht. Dat is, vanuit het standpunt van een bewindsman, zelfs begrijpelijk. Schermen met een schermverbod is een aantrekkelijk politiek thema. Het is erg concreet en het speelt in op een vage paniek in vele midden-klassenzinnen - een sleutelgroep voor centrumpartijen. Het roept het beeld op van moedig verzet - een beweging, zwaar - tegenover almachtige technologieën, die 'vase' kinderen als rattengangers meeslepen. In een tijd waarin bewindslieden vooral met hun eigen machteloosheid worden geconfronteerd, leert met een socialemediaverbod voor kinderen plots een makkelijk succesje om de hoek.

Dat werkt bestemmelijk en dat zijn in ons land de Vlaamse en federale regering in een wedloopje verzeld geraakt om als eerste met een eigen verbod te kunnen uitpakken. Communicatie heeft Vlaanderen het voortouw genomen,

met de aankondiging van minister van Media Clejse Van Achter (N-VA) dat ze de bestaande leeftijdsgrenzen ook effectief wil handhaven.

Dat leidde meteen tot frustratie bij de federale minister van Digitalisering, Vanessa Matz (Les Engagés), die van een glijbaanverbod het speerpunt van haar voorts onzichtbare beleid had gemaakt. Matz wil het verbod doorvoeren door gebruikers een verplichte identificatie op te leggen (via Isme bijvoorbeeld); Van Achter wil de controleplicht bij de mediaplatformen zelf leggen. Terzake mag worden opgemerkt dat België over de hoes van vier ministers beschikt die bevoegd zijn voor het mediagebruik van burgers.

ONTNUCHTEREND

Relevanter dan dat wat zielige communautaire stroming is de vraag of zo'n verbod ook een verschil maakt. Het korte antwoord op die vraag is nee. Voorloper Australië levert het bewijs. De hele wereld keek toe hoe de Australische regering als eerste een verbod op sociale media oplegde voor tieners tot 16 jaar. Populaire platforms zoals Instagram, TikTok, Snapchat of Twitch moesten tieners weren, op straffe van boete. Miljoenen accounts gingen voor de bijl... maar enquêtes bij ouders leren dat de meeste jongeren via een omwegje meteen weer met een nieuw profiel begonnen.

De meest logische conclusie uit die ontmochterende evaluatie is dat een overbodsverbod niet de beste manier is om de gewoontes van kinderen in te tonen. Voor veel regeringen, zoals dat ook de Vlaamse, is het evenwel een aansporing om het verbod nog harder te proberen af te dwingen.

Mislukking ligt voor de hand. De reden is simpel: sociale media zijn zo diep verankerd in het leven van zeer vele tieners dat een theoretisch verbod hen niet zal tegenhouden.

Bewindslieden weten dat zelf ook wel. Treffend is dat de Griekse premier Mitsotakis zijn verbodsbepaling bekend maakte... op Instagram en TikTok. Omdat hij besefte dat dat nu eenmaal de plek is

waar jongelui samenkomen en nieuws oppikken. Er zit wel wat hypocriete tegenstrijdigheid tussen de vaststelling dat sociale media de beste plek zijn om met jongeren te communiceren en anderzijds het verlangen om die plek droog te leggen.

De belangrijkste kwestie in dit debat zou moeten zijn of het iets uitmaakt dat jongeren zich zo graag aan sociale media laten. Volgens de huidige stand van de wetenschap is het antwoord opnieuw, met enige nuance, nee. Wereldwijd onderzoek bevestigt dat frequent gebruik van digitale media de ontwikkeling van het brein niet aantast, zo stelde bijvoorbeeld cognitief psycholoog Moutier Duyck (UGent) al meermalen, met de data bij de hand.

Er is ook geen sluitend bewijs dat overvloedig gebruik van internet of sociale media het mentaal welzijn van jongeren aantast. Natuurlijk zijn er zorgwekkende gevallen van jongeren die zich slecht in hun vel voelen en zich onderdruipelen in de digitale wereld. Maar voelen ze zich slecht omdat ze vaak op sociale media zitten, of zitten ze vaak op sociale media omdat ze zich slecht voelen? Alleen, besluit Duyck, is het verband tussen internetgebruik en welzijn zwak.

Dat wil niet zeggen dat matiging een slecht idee is. Elke mogelijke enquête toont evenwel dat de overgrote meerderheid van 13-jarigen, hier en elders, sociale media gebruikt. Die realiteit is een beter uitgangspunt voor afspraken op gezinsniveau dan een algemeen verbod. Meestal lukt dat prima en krijgen jongeren de kans om ook de zegeningen van digitale netwerken te leren kennen: hechtere en meer vriendschapsbanden, toegang tot nieuws, technologische vaardigheden.

De vergelijking die de bekende Amerikaanse psycholoog Jonathan Haidt - gangmaker van de beweging voor een socialemediaverbod bij tieners - maakt tussen sociale media en tabak, gaat dan ook niet op. Sigaretten zijn vanaf de eerste trek ongezonder en inherent verslavend, sociale media of telefoonschermen zijn dat niet. Een risico op verslaving aan internetgebruik bestaat, maar niets wat ouderlijk toezicht en goede afspraken niet zou moeten kunnen vermijden.

DIGITALE AVONDKLOK

Dat de theoreticus van Haidt & co. er toch zoeftes ingaan bij burgers, politici en, toegegeven, een flink deel van de media, heeft ernaar te maken zelf te zijn en op te komen. Ouders zijn altijd bang geweest voor de impact van populaire fenomenen die jongeren introduceren en die ze zelf niet goed kennen. Dat was het lot van boeken, strips, popmuziek, computerspelletjes en nu dus van telefoons en sociale media. Morele paniek over bandeloze jeugd is van alle tijden.

Die morele paniek verklaart de politieke aantrekkingskracht van zulke thema's. Burgers voelen zich hulpeloos en politici begrijpen dat als cue om in actie te komen. Dat die actie weinig bijbrengt en eigenlijk niet nodig is, doet er weinig toe. Het beleid moet vooral 'performantief' zijn: het moet bewindslieden in staat stellen om te tonen dat ze bezig zijn met 'de zorgen van de mensen'.

Daudendrang op de kleine schaal van tiener-

LOEFDENDE ZAKEN

Sociale media voor kinderen tot 13 jaar verbieden? Zinloos, zegt Bart Eeckhout. 'Het lijkt een makkelijk succesje, maar mislukking ligt voor de hand.' © GETTY IMAGES

telefoons verlaandt de onmacht van politici tegenover de vele complexere, vaak supranationale uitdagingen van deze tijd. Ik heb dat eerder al wel eens 'micromoralisme' genoemd: de toemende politieke bevoegdheid over ons privéleven van opvoeding. Mede omdat de politiek in haar kerntaken op haar limieten stuit, groeit de neiging om uit te wijlen naar wat wel nog controleerbaar is: de private verhoudingen tussen mensen.

Dat micromoralisme komt van twee kanten: vanuit de politiek, maar ook vanuit de burger, die de bevoegdheid over zichzelf afroept. Het verdwijnen van grotere sociale verbanden en toenemende risicoconversie doen burgers naar de overheid grijpen om 'normen en waarden' op te leggen. Politici gaan graag op die roep in.

Typender is een verbod, in Zuid-Korea, voor tieners om tussen middernacht en 6 uur 's ochtends internet te gebruiken - een digitale avondklok, zeg maar. Dat kinderen op zo'n uur beter niet voor een scherm zitten, is nogal wijs. Maar behoort het niet tot de essentiële verantwoordelijkheid van ouders om ervoor te zorgen dat de telefoon minstens uitgaat bij het slapengaan?

De partijen in de Vlaamse regering zijn het

over weinig eens, maar wel over de neiging tot bevoegdheid. Het paternalistische micromanagement zit vooral, zeker in het jongerenbeleid: in het onderwijs, in jeugdzorg of kinderopvang en nu dus ook in dit socialemediaverbod.

Voor N-VA gaat het over het vestigen van normen en waarden, voor Vooruit over de overtuiging dat de staat soms beter zorg kan dragen voor kinderen dan de ouders zelf, en cd&v zegt dan wel zich af te keren van zoveel betutteling, in de praktijk is de conservatieve controletoedrag groot. Vooruit en cd&v wilden zelfs een socialemediaverbod tot 15 of 16 jaar.

Nuance is geboden. Er loopt een dun lijntje tussen gezondheidspreventie en bevoegdheid. Soms ligt het risico op grote gezondheidschade onomstotelijk vast. Dan is het, vanuit preventieperspectief, wenselijk dat minderjarigen van zulke producten worden weggehouden. Dat is een sterk argument om voor alcohol, tabak, vape-pennakjes en andere drugs een leeftijdsgrens op 18 te leggen, ook al is dat ook 'betuttelend'.

Het verschil met telefoons of sociale media is cruciaal. Overdood schaadst tijd, maar het internet is niet per definitie ongezonder. Hoe groot de verleding ook is, bewindslieden zouden morele paniek daarover moeten weerstaan.

ZO'N BELEID MOET BEWINDSLUI IN STAAT STELLEN OM TE TONEN DAT ZE BEZIG ZIJN MET 'DE' ZORGEN VAN 'DE' MENSEN

Het is maar POLITIEK

Scan de QR-code en beluister de podcast